

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא לה

מתניתין

- 1) **שור שהיה רודף אחר שור אחר, והוזק הנרדף - זה אומר 'שורך הזיק' וזה אומר 'לא כי אלא מתחך בסלע, בסלע לקה', המוציא מחבירו עליו הראיה.**
- 2) **היו שנים רודפים אחר אחד אדם שלישי, זה אומר 'שורך הזיק' וזה אומר 'שורך הזיק' - שניהם פטורים, שכל אחד דוחה את התשלום לחבירו .**
אם היו שניהם של איש אחד: שניהם חייבים.
- 3) **היה אחד גדול, ויש בגופו כדי לגבות חצי זק, ואחד קטן, הניזק אומר 'גדול הזיק' והמזיק אומר 'לא כי אלא קטן הזיק' (המוציא מחבירו עליו הראיה כמו שיתבאר).**
- 4) **אחד תם ואחד מועד: הניזק אומר 'מועד הזיק' והמזיק אומר 'לא כי אלא תם הזיק'. המוציא מחבירו עליו הראיה.**
- 5) **היו הניזקין שנים: אחד גדול ואחד קטן, והמזיקין: שנים אחד גדול ואחד קטן.**
הניזק אומר 'גדול הזיק את הגדול' וקטן את הקטן'. והמזיק אומר 'לא כי אלא קטן את הגדול, ולמרות שחצי זקו של הגדול מרובה לא יקח אלא את דמי הקטן, וגדול את הקטן'.
אחד תם ואחד מועד: הניזק 'אומר מועד הזיק את הגדול, ותם את הקטן' והמזיק אומר 'לא כי אלא תם את הגדול ומועד את הקטן' - המוציא מחבירו עליו הראיה:

גמרא

יבואר בברייתא לקמן (מו): דעת סומכוס הסובר שממון המוטל בספק, ששניהם טוענים טענת שמא חולקים, ולעומת זאת, חכמים סוברים שחלוקו. וזה ברור שאם התובע טוען שמא והמזיק ברי, שלא אומרים 'יחלוקו אפילו לסומכוס. סוגייתו עוסקת באופן שהתובע (ניזק) והנתבע (מזיק) טוענים ברי והנידון הוא האם סומכוס עדיין אומר יחלוקו (רבי חייא), או שבודה מודה שהמוציא מחבירו עליו הראיה (דחית רב פפא).

אמר רבי חייא בר אבא [זאת אומרת] חלוקים עליו חביריו על סומכוס - דאמר ממון המוטל בספק חולקין.
א"ל ר' אבא בר ממל לר' חייא בר אבא, אמר סומכוס אפילו ברי וברי?! שלמרות שהמזיק טוען ברי, אך כיוון שהב"ד מסופקים כיצד דינם, אומרים יחלוקו .
א"ל 'אין', אמר סומכוס אפילו ברי וברי - ומוכח מהרישא:
ק"י דתנתי זה אומר שורך הזיק וזה אומר 'לא כי ...', שמשמע שברור לו שהלקה בסלע. (קושיה) מתקיף לה רב פפא מדרשא ברי וברי, סיפא נמי ברי וברי - אימא סיפא היה אחד גדול ואחד קטן: ניזק אומר, גדול הזיק, ומזיק אומר, לא כי אלא קטן הזיק.
אחד תם ואחד מועד: ניזק אומר, מועד הזיק, והמזיק אומר, לא כי אלא תם הזיק, המוציא מחבירו עליו הראיה.
הא לא מייתי הניזק? ראיא שקיל כדאמר מזיק דהיינו שגובה מן התם.

הגמרא מקשה לרב יוחנן ממשנתו, שמוכח ממנה שהמקלקלים חייבים בשבת, וישנם שני תירוצים כיצד לבאר את המשנה, חד לפי רב אויא, שהמשנה דיברה במקרה מסוים, וחד לפי רבא שאפילו בשוגג דיברה ויש לו קם ליה בדרכה מינה.
א. [לפי רבי אבהו] **תנן שורו שהדליק את הגדיש בשבת, חייב, והוא שהדליק את הגדיש בשבת, פטור.**
וקתני הוא דומיא דשורו: מה שורו דלא קבעי ליה, אף הוא נמי, דלא קבעי ליה והיינו מקלקלן, ולמרות זאת וקתני פטור מפני שהוא נדון בנפשו - אלמא שיש חיוב מיתה .
(תירוץ) לא, שורו דומיא דידיה מה - הוא דקבעי ליה, אף שורו דקבעי ליה.
[לגבי שורו אין הבדל אם השור צריך את זה או לאו, אלא שצרכים להעמיד את המשנה במקרה אחד כדי שיהיה שור בדומה לו.]
שורו היכי משכחת לה ?
ב. **רבי אויא - [שורו דומיא דידיה מה הוא - דקבעי ליה],**
בשור פקח שעלתה לו נשיכה בגבו, וקא בעי למקלייה לשרוף את הגדיש ואיגנדר בקוטמא ולהתגלגל באפר.
(קושיה) ומנא ידעין ?
דלבתר דקלייה קמגנדר בקוטמא.
ומי איכא כי האי גוונא ?!
אין.

הגמרא מביאה דוגמא לזה משורו של רב פפא, שהיה מאד פיקח - כדלהלן:
דהוא תורא דהוה בי רב פפא, דהוה כיבין ליה חניכה ש"יני. עייל ופתקיה לנדייתא ש"כר דחף את הכיסוי של הכלי שהשכר בתוכו, ושתי שיכרא ואיטי .
עתה הגמרא מבררת את ההמשך של המשנה לגבי בושת לפי רבי יוחנן.
אמרו רבנן קמיה דרב פפא - מי מצית אמרת שורו דומיא דידיה?! כמו שתיצטוו ליישב דעת רבי יוחנן-והא קתני שורו שבייש, פטור, והוא שבייש, חייב .
שורו דומיא דידיה: נתכוון לבייש ק"י, היכי משכחת לה הרי לשור אין כוונה לבייש ?!
כגון שנתכוון להזיק שזה מספיק לחייב אדם- כדלהלן:
דאמר מר נתכוון להזיק אע"פ שלא נתכוון לבייש.

ג. **רבא אמר מתניתין בשוגג- ולעולם המשנה דיברה אפילו שלא צריך לאפרו, והטעם שפטור מתשלומים, למרות שאינו חייב מיתה, היינו משום רב חזקיה:**
דתנא דבי חזקיה מכה אדם ומכה בהמה: מה מכה בהמה, לא חלקת בה בין שוגג בין מזיד, בין מתכוון לשאין מתכוון, בין דרך ירידה לדרך עלייה שהרגו כלאחר יד שהרימו הגרזן שמפטור מגלות, לפוטרו ממון אלא לחייבו ממון והטעם משום שאדם מועד לעולם.
אף מכה אדם, לא תחלוק בו בין שוגג למזיד ק"י, בין מתכוון לשאין מתכוון, בין דרך ירידה לדרך עלייה, לחייבו ממון אלא לפוטרו ממון - מכיוון שאם היה מזיד היה אמור להתחייב מיתה .
וכוונת המשנה מפני שנדון בנפשו - הכי קאמר כיון דבמזיד נדון בנפשו, דקא בעי לאפרו, השתא בשוגג פטור.

[עד כאן דף לה עמוד א]

דתנא דבי חזקיה אבל בין מתכוון לשאין מתכוון לאו בממון אחר בהדי מיתה איירי דמקל וחומר משוגג נפקא אלא לפטור מדמי הנהרג לאפוקי מדברי דרבי במתכוון להרוג זה והרג זה ונתת נפש תחת נפש ממון וקמ"ל תנא דבי חזקיה דכיון שנתכוון פטור הכא נמי שאין מתכוון פטור ואהכי מייתי לה בפרק הנשרפין (סנהדרין דף עט): ובין דרך ירידה לדרך עלייה אתא כמו דדרך עלייה לא נית שגגתו לכפרה דלא שקלין מיניה ממונא למפטריה הכא נמי דרך ירידתו אע"ג שניתנה שגגתו לכפרה ולפטור מזיד אצטרך ויש טועים לומר דלפטור שוגג דרך עלייה כמו דרך ירידה אצטרך [לומר שדרך עלייה אינו משלם] אבל בפרק אלו נערות (כתובות דף לה. ושם) בשמעתא דלא יהיה אסון מוכיח סוגיא כדפרישית:
ק"י תוספות ד"ה ממאי דמתני' ברי וברי. וא"ת והיכא אמרינן דמתני' ברי וברי [משמע שמוסכם המקשן רצה לדעת היכן] אי משום דאמר אמר סומכוס ברי וברי היינו משום דאי לא אמר סומכוס ברי וברי לא היה יכול לדקדק ממשנה דחולקים דהוי מצי לאוקמי בברי וברי ודברי הכל וי"ל דה"ק ממאי דמתני' מצי לאורוי כלל בברי וברי דלמא בברי ושמא דוקא איירי כדאמרינן בסמוך דרישא דומיא דסיפא דקתני זה אומר לא כי ואף על גב דבפ"ק דכתובות (דף יב: ושם) תנן והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך נאנסת והיה מקחי מקח טעות ומוכח התם דהיינו שמא התם ליכא למיטעי שאין הבעל רגיל לידע אבל הכא אי בשמא איירי לא ה"ל למיתני לא כי כיון דאיכא למיטעי:

ק"י תוספות ד"ה נתכוון לבייש היכי משכחת לה. תימה כיון דלא אסיק אדעתיה נתכוון להזיק אפילו הוא דומיא דשורו נמי תקשה ליה דבשור ליכא כוונה ובאדם בעי כוונה וי"ל דאי אמרת הוא דומיא דשורו אז משמע שפיר כוונתו להזיק ובא להשמיעו דלא בעינן כוונה לבייש אלא להזיק דומיא דשורו אבל שור דומיא דידיה משמע כוונה דשכיח טפי באדם מבשור דהיינו כוונה דידיה לבייש ואתא לאשמועינן שור דומיא דאדם דבעי' שיתכוין לבייש דאילו מתכוון להזיק שכיח יותר בשור מבאדם [ועוד] דליכא למימר דלהשמיעו דשור פטור במתכוין להזיק מבושת דלהא לא אצטרך דהא תנן בהחובל (לקמן דף פז). דשור פטור בכל ארבעה דברים וסתם שור הוא קרן שמתכוון להזיק וא"כ ע"כ שורו דומיא דידיה שמתכוון לבייש זה א"א ששור אין מתכוון לבייש ועל כרחק אית לן למימר הוא דומיא דשורו וקמ"ל דלא בעינן מתכוון לבייש ומשני לעולם שורו דומיא דידיה שמתכוון וקמ"ל שיכול להיות ששורו דומיא דידיה וא"כ בדידיה לא בעינן שיתכוון לבייש שזה אי אפשר להיות בשור:
ק"י תוספות ד"ה בין בשוגג בין במזיד. בג' עניני ממון איירי תנא דבי חזקיה בין בשוגג בין במזיד דא"ל בממון אחר בהדי מיתה ונפקא לן מינה דחייבי מיתות שוגגים פטורים [מתשלומין] משום דאין חלקת דאהכי מייתי לה בשמעתין ובאלו נערות (כתובות דף לה. ושם) וְלַעֲבֵד זֶה אֵת לְהוּ לְכַ"ע הַקִּישָׁא דתנא דבי חזקיה כדאמרינן בפ' אלו נערות ומי איכא למאן דלית להו

סיכום הדף היומי שקלא וטריא בבא קמא לה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דיינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

רבה בר נתן טענו חטין והודה לו בשעורין פטור

עכשיו הוא מסיים את קושייתו, כדלהלן:

נימא תהוי תיובתא דרבה בר נתן-

דאמר טענו חטים והודה לו בשעורים, פטור שהטוען חטים מתכוון לומר שלא נתן לו שעורים מעולם, ובזה מוחל על השעורים שהנתבע מודה שנתן לו. במקביל כאן היה לנו לומר שהניזק לא יגבה מן התם, שהרי הוא הודה ששור זה לא הזיקו.

ולכן מוכרחים לומר **אלא בברי ושמא.**

דקאמר ברי מאן? דקאמר שמא מאן?

אי נימא דקאמר ניזק ברי וקאמר מזיק שמא ועם כל זאת הניזק גובה מהשור תם - **אכתי לימא תהוי תיובתא דרבה בר נתן?!** שהרי הודה שלא הזיק את השור תם.

דקאמר ניזק שמא הלכך הוא תובע משניהם ואינו מוחל לאף אחד, וקאמר מזיק ברי -

ומדסיפא (4) ניזק שמא ומזיק ברי רישא נמי ניזק שמא ומזיק ברי - ואמר סומכוס

אפי' בהא שחולקים?! מכך דאיצטריך רבנן לאשמעינן דלא חולקים.

(דחיה) לא,

סיפא: ניזק שמא ומזיק ברי,

רישא: ניזק ברי ומזיק שמא - שהורע כוחו של הנתבע וסובר סומכוס שחולקים, ולכן בא

התנא להשמיענו, שלמרות זאת, לעולם יד הנתבע על העליונה.

(קושיה) והא לא דמיא רישא לסיפא?! ומכיוון שכן, איך דחו את דיוקו של רב חייא בר

אבא שמעמיד את הרישא בברי וברי, ומשמע שאפילו בזה סומכוס חולק, הרי גם אתם צריכים

להעמידה במקרים שונים.

(תירוץ) אמרי: ברי ושמא, שמא וברי חד מילתא היא. אך אם נעמיד כרבי חייא, קשה

ברי וברי, שמא וברי, תרי מילי נינהו.

רבה בר נתן טענו חטין והודה לו בשעורין פטור

עתה הגמרא עוסקת בדברי רבה בר נתן, ומקשה מה הוא מחדש, דלכאורה, דינו מופיע

כבר בבבביתות, ואחר כך מקשה לאידך גיסא, שממשנתינו משמע להיפך, ומיישב:

גופא אמר רבה בר נתן טענו חטין והודה לו בשעורין, פטור.

(קושיה) מאי קמ"ל?! תנינא-

טענו חטין והודה לו בשעורין פטור.

(תירוץ) אי מהתם, הוא אמאינא פטור מדמי חטין וחיוב בדמי שעורין - קמ"ל

דפטור לגמרי.

תנן (5) היו הניזקין שנים אחד גדול ואחד קטן וכו' - הא לא מייתי ראייה, שקיל

כדקאמר מזיק - אמאי חטים ושעורים נינהו?! היה אמור לפטור את המזיק לגמרי.

(תירוץ) ראוי ליטול אם מביא ראייה, ואם לא הביא ואין לו.

[ולא רצה לברר את הסיפא (5) כמו המציעתא לעיל (4) בניזק שמא ומזיק ברי, שא"כ הסיפא

והמציעתא הם ממש דין אחד. ורבה דלעיל שמעמיד את המציעתא כך, ולא רצה להעמיד בברי

בברי ולומר 'ראוי ואין לו', משום שסבר שלא אמר סומכוס בברי וברי, ואזי ברישא אין שום

חיידוש: שלהשמיע שסומכוס חולק, אינו סובר כך, ולהשמיע את הדין של המוציא מחבירו עליו

הראיה לא יתכן, כיוון שזה דין פשוט, ולכן מעמיד את המציעתא בברי ושמא, כדי שגם הרישא

איירי בהכי].

(קושיה) והתניא הרי זה משתלם על הקטן מן הגדול ולגדול מן הקטן?!

(תירוץ) דתפס.

תנן היה אחד תם ואחד מועד, הניזק אומר מועד הזיק את הגדול ותם את הקטן,

והמזיק אומר לא כי אלא תם את הגדול ומועד את הקטן, המוציא מחבירו עליו

הראיה - הא לא מייתי ראייה, שקיל כדקאמר מזיק.

(קושיה) ואמאי חטין ושעורין נינהו?

(תירוץ) ראוי ליטול ואין לו.

(קושיה) והתניא הרי זה משתלם לקטן מן המועד ולגדול מן התם.

(תירוץ) דתפס.

סיכום הסוגיא בקצרה

ישנם שני אופנים כיצד לברר את המשנה:

[עד כאן דף לה ב]